

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenkettődik évfolyam.

II. füzet.

Február 1873.

Előfizetési díj egy évre és azok számára kik az „Országos Erdészeti-egyesületnek“ nem tagjai 8 frt; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy érdeji beküldése mellett csak 3 frt.

Szerkesztőség s kiadóhivatal Budapesten, a várban, Fortuna-utca 129. sz. a. II. em Mérsékelt díjért mindennemű hirdetések közöltenek.

Magánuradalmak erdőkezelési intézményeiről. *)

Jelen közleményünkkel egy oly szolgálati utasítást szándékozunk megismertetni, melyet az illető uradalom birtokosa terjedelmes erdőbirtoka kezelése ügyében 1871-ben adott ki.

E lapok mult évi XI. füzetében „Szomoru furesaságok“ czime alatt egy névtelen magánuradalomnak erdésze lett bemutatva a t. közönségnek. Hogy a magánuradalmak nagyobb része azon szaktársak előtt, kiknek nem volt alkalmuk azon körökbe betekinteni, bővebb mértékben legyenek ismerhetők; a „Szomoru furesaságoknak“ még egy felsőbb, és jobban mondva,

*) Midőn ezen egyik illetékes szaktársunktól vett, s tárgyára nézve nálunk még fájdalom, igen is napi kérdésen lévő közleményt kiadjuk, nem csak az ügynek, de magának az illető erdőbirtokosnak is hasznos szolgálatot vélünk tenni az által, hogy figyelmét e czikkel erdészeti kezelésének behatóbb tanulmányozására hívjuk fel. Egyttal t. olvasóinknak emlékezetébe hozni, s erdőbirtokosainknak is figyelmébe kívánjuk ajánlani Wagner K. főmunkatársunk azon jeles értekezését, melyet az Országos Erdészeti-egyesület 1868. évi közgyűlésén a kérdésben forgó tárgyban tartott, s mely az „Erdészeti Lapok“ ugyanazon évi XII. füzetében következő czim alatt jelent meg: „Az erdőgazdaság fölszabadítása: a kezelés és a számvitel önállóvá tétele által.“ Szerk.

szomorítóbb nemét kell közlenem, annál inkább, minthogy ily tárgy a magánuradalmak köréből még nyilvánosságot nem látott, s az alább következő utasítás oly jeles a maga nemében, hogy ezt mint unicumot és egy boldogabb kor által történelmileg használható adatot a szakértő közönség elé kell terjesztenünk. Másrészt azért is, hogy a kincstári- és magánuradalmakban foganatosított reformok összehasonlíthatók legyenek.

„Utasítás a r. l. uradalom összes erdőszemélyzetéhez.

E r d ő m e s t e r.

1. Az erdészeti az uradalomban külön művelési ágat képezvén, ezen üzlet és testület közvetlen főnökül az erdőmester tekintendő.

2. Az erdőmesteri hivatal teendője, az erdészeti háztartás célszerű vezetése, nemkülönben az erdőfenntartás és megóvás, úgy külső- mint belső sérelmek ellen, mely esetekben a hatóság irányában annak képviselőjére megbízatik.

3. Az erdőmester „a tulajdonképeni erdészeti“-et illetőleg önálló, egyedül nékem alárendelt, egyebekre nézve az uradalmi számtartói (főtiszt) hivatal intézkedéseihez magát alkalmazni köteles; semminemű kiadásokba előleges bejelentés esetleg helybenhagyás nélkül nem bocsátkozhatik, mindennemű eladások, bérbeadások, legyenek azok bár az erdőterületen, vagy épen erdei termények, mégis a számtartói hivatal köréhez tartoznak, viszont a számtartói hivatal köteles, azon esetekben, midőn az erdészeti területén haszonbér vagy erdei termények eladását foganatba venné, az erdőmesteri hivataltól a fenforgó tárgyakra írásbeli véleményt előlegesen megszerezni.

4. Az erdőmesternek a fő- és alerdészek, úgy az erdőörök közvetlen alárendelvék, kik is néki engedelmességgel tar-

toznak; az erdőőrökre vonatkozólag azokat önmaga felfogadhatja, vagy szolgálaluktól elmozdithatja.

5. Az erdőmester jogosított 3 napig minden jelentés nélkül eltávozni, ezentul tartozik nállam (a birtokosnál) engedélyt kérni; nemkülönbén alárendeltjeinek indokolt esetekben 8 napig terjedhető szabadságot adhat, magától értetvén, hogy a teendők szakadatlan folyamára, ez időre is kellőleg gondoskodva legyen.

6. Az erdőmesteri hivatal köteleztetik negyedévenként az összes erdőkre, illetőleg azokban teljesített munkálatokról, ugy egyáltalán minden eléfordult esetekről nékem egy terjedelmes és részletes jelentést a főtishti hivatalhoz felterjeszteni.

7. Tartozik az erdőmester arra ügyelni, hogy az alárendelt erdészeti személyzet, a megkivántató és szokásos esküt mindenkör letegye, midőn ilyen az uradalom szolgálatába fölvetetik.

8. Az erdőmester hivatott az erdő- és vadászat tökéletes felügyeletét kifejteni, arról magának meggyőződést szerezni, miként a felügyeleti személyzet, az erdészeti szabály és rendeleteket felfogta-e? és azok szerint jár-e el? észrevett hiányok gyors elintézésére utasittatik.

9. Előforduló erdőkártételekről tartozik a becsüleveget két egyenlő példányban elkészíttetni, és a főtishti hivatalnak a behajtásra vonatkozó intézkedések tétele végett a leggyorsabban beadni.

10. Törvény előtt az erdőtulajdonost képviselni az erdőmester van hivatva, lényegesebb esetekben együttesen az uradalmi számtartóval, sőt szükséghez képest az uradalmi ügyvéd is meghivandó, csekélyebb jelentőségű esetekben azonban jogosított az erdőmester magát alárendeltjeivel is képviseltetni.

11. Minden fő- és alerdészt hivatalába bevezetni az erdőmester teendője, az átadási okmány 4 példányban lészen kiállí-

tandó, melynek egy példánya a főtiszti, egy az erdőmesteri hivatalnak, egy az átvevő, és egy az átadónak léssen kézbesítendő.

12. A mi az erdőmesteri hivatal írásbeli módozatát illeti, annak mikénti szerkesztése az erdőmesterre ruháztatik, azonban kívánatos, miként az árvai uradalomban vezetett erdő számadási mintázatok irányadóul szolgáljanak; ilyen elkészülvén helybenhagyás végett hozzám (a birtokoshoz), a számtartói hivatalnak felterjesztessék.

13. Az erdészeti anyagokról számadást vezetni az erdőmester és főerdészek teendője lévén, mindennemű kiadások és bevételek helybenhagyására az erdőmester ellenjegyzése megkivántatik, azonban a számadásokhoz csatolandó okmányok utalványozására az uradalmi kormányzati főtiszt bizatik meg.

14. Jogositott az erdőmester az erdőszemélyzetnek, szükség- és belátásához képest különféle rendeleteket kibocsátani, azonban megkivántatik, hogy ily rendeletek másod példányban a főtiszti hivattalal közöltessenek.

15. Különösen utasittatik az erdőmester az erdők határai pontos felügyeletére, a határdombok időközönti megújítására, a hol ilyenek nem léteznek azok felállítására, egyáltalán, a hol kivántatik személyesen megjelenni és az ügyet elintézni köteles.

16. Miután az urbarialis viszonyok még az uradalom nagyobb részében rendezetlenek, így gyakran az urbéresék elavult házaik építéseért hozzám fáért folyamodnak, ily folyamodásokra a számtartó felhívására jelentés teendő és csak az ő utalványozása után lehet a fát kiadni; ugyanez áll a kegyadományokra nézve is, mely főtiszttem által nevemben leszen elintézendő és kiutalványozandó.

17. Jogositott az erdőmester az uradalmi számtartóval egyetértve téli időben vadászatokat rendezni, a midőn a költségek az uradalom terhére felszámíthatók.

F ő e r d é s z .

18. Minden főerdész egy meghatározott területet, az erdőmester ellenőrzése mellett kezel; és az ottani erdész- és ügyelő személyzet közvetlen alárendeltetik.

19. A főerdész az erdőmester által hivatalába bevezetetik, és számadása alá vesz minden a kerületében előforduló erdészeti anyag, vagy leltári szereket.

20. A főerdész az erdőmester közvetlen alárendeltje, és tartozik annak hivatalos rendeleteit pontosan teljesíteni. Köteles továbbá az uradalmi számtartó hivatalos rendeleteit is közvetlen teljesíteni, ez esetben azonban az erdőmestert egyidejűleg vagy a teljesítés után azonnal értesíteni tartozik.

21. Ha a főerdésznek előjárói által oly rendelet adatnék ki, melyet ő az uradalom érdekében ellenkezőnek talál, vagy károsnak, úgy jogosított hivatalos tisztelettel erre figyelmet emelni, és ha ekként ezután is utasítatnék, akkor szabadságába leendő saját belátása szerint intézkedni, ily esetekben azonban utólagosan előttem lesznek elintézendők.

22. A főerdész alárendeltjeiért a kiadott rendeletei végrehajtásában felelős, ugyancsak a mulasztásokért, melyek felügyelete hiányossága miatt történnének, vagy ha ilyeneket azonnal szigorúan nem vizsgálna, vagy feljelenteni elmulasztaná.

23. A főerdész állásával nem egyező mellékfoglalatosság, avagy egyéb erdők felügyeleti átvétele, csak különös engedéllyel történhet.

24. A főerdész, szükséghez képest azon esetben, ha a teendők megengedik és egy megbízható ügyelőt kellő utasítással hátrahagyni képes, szabadságában áll 3 napig távozni; hosszabb időre azonban tartozik az erdőmestertől szabadságot kérni.

25. A főerdész teendője az erdő ügyeletére rendelt személyzetet vezetni és ellenőrizni, nemkülönbén abban személyesen is résztvenni.

26. A főerdész hivatalos körútjában szóbeli rendeleteket adhat az erdész vagy ügyelőknek, így áll amazok jelentésére nézve is; nemkülönbén az erdészt magához is rendelheti, de nem bizonyos meghatározott napokban.

27. Az erdőkezelés és mikénti művelésre nézve a főerdész egy külön utasítással fog az erdőmesteri hivataltól elláttatni, melyhez magát tartani köteles.

28. A főerdész — esetleg az erdész által — tartozik a munkás erőről gondoskodni, azok napidiját a vidék gyakorlathoz megállapítani, ugyan a napszamosok feljegyzése megbízható ügyelő által is történhet, azonban a napszám fizetési lajstromot a főerdész tartozik elkészíteni, az erdőmester által aláíratni, és mint ilyent a számtartói hivatalnál kifizetésre felterjeszteni.

29. A főerdészeknek kerületeikben vadászni megengedtetik, azonban hajtóvadászokat rendezni csak rendeletre szabad. Elváratik a főerdészektől, miként a vadászatot mérsékelve fogják üzni, és pedig a fennálló vagy létesítendő vadászati szabályokat szigoruan megtartandják.

30. A főerdész semminemű pénzbevételre külön megbízás nélkül nincs jogosítva; eladott erdészeti tárgyakat csak az esetben adhatja ki, ha az illető a számtartói hivataltól a kifizetés iránt igazolvánnyal elláttatott.

31. A főerdész tartozik a kerületében előforduló épületekre felügyelni, a haszombérek behajtásában közvetítőül szolgálni, egyáltalán, ha kivántatik, az uradalom érdekét teljesen képviselni, tartozzék az az erdészethez vagy nem.

32. A főerdész tartozik a kerületében előforduló eseteket, aszerint a mint az erdészet vagy gazdaszat ágazatához tartoznék, az illető hivatalfőnököknek bejelenteni.

Végül tartozik örködni az erdők határai épségben fentartására, a mint is évente kétszer, tavasszal és ősszel, a határ-

vonalat személyesen bejárni, elmulaszthatlan kötelességévé tétetik.

E r d é s z.

33. Az erdészek rendeltetése az erdők és vadászat pontos vigyázata ugy segítségül szolgálni az erdőüzletnél.

34. Az erdész a főerdésznek közvetlen alárendeltetvén, tartozik annak rendeleteit pontosan teljesíteni; nemkülönbön közvetlenül rendelkezik az erdőmester is, azonban a főerdész egyidejű, vagy teljesítés után azonnali bejelentésével, ezen viszony áll fenn az uradalmi főtisztet illetőleg is.

35. Az erdészhez intézett rendeletek leginkább szóval történnek, azonban történhet írásbelileg, ép így a jelentések, mégis köteleztetik az erdész hetenkint a főerdészszel találkozni. Más hivatalokkal érintkezni az erdészek nincsenek hivatta.

36. Azon esetben, midőn az erdész a hozzá kibocsátott rendeletet az uradalomra károsnak találja, ebbeli véleményét a főerdésznek feljeleníti, az esetre, ha ujjolag is utasíttatnék, jogosított az erdőmesteri hivatalt haladéktalanul megkeresni.

37. Az erdész engedély nélkül 24 órára távozhat, a főerdész 3 napi szabadságot adhat, azonban elváratik az erdészektől, miként rendkívül szorgos munkaidőben ezen szabadságot csak kivételesen élvezzék.

38. Az erdész tartozik az uradalmi épületekre felvigyázni, azokon önkényüleg semmi változást tenni nem szabad.

39. Különös teendője az erdésznek az erdőkre felvigyázni, azokat minden károktól megóvni törekedni, mindennemű kártételeket, történjenek azok akár emberek, állatok vagy elemek által, azonnal feljeleníteni; az erdész törekedjék minden kárt még kezdetben eltávolítani, gyanus egyéneket az erdőből kiutasítani, különösen ügyeljen a határdombok és vonalak ép fenntartására.

40. Köteles az erdész minden kártételt egy erre fordított könyvbe feljegyezni és felbecsülni, a kárt is bejegyezni lelkiismeretesen, és az illetőt a szerint a főerdésznek feljelenteni.

41. Miután az erdész nem csak az erdőre, de a vadra is felvigyázni tartozik, megengedtetik neki a vadászat, azonban köteles a fenálló szabályokat figyelembe tartani, és az elejtett vadat, melyért lövőpénzben részesül, az uraság konyhájára beszolgáltatni.

42. Az erdész köteles a főerdész felszólítására az erdőműveleteknél segítségül lenni, a reá bízott ügyeket pontosan végrehajtani, és a napszámosokra felvigyázni.

Nincs azonban néki megengedve, utasítás nélkül bármely erdőgazdászati munkálatot kezdeni, avagy a főerdész rendeletétől eltérni.

Kelt 1871-ben. "

Hogy az előadott utasítás az eredetinek hű másolatja, az utasításban oly gyakran emlegetett főtisztre, K. Gy. urra, az utasításnak mesterére, hivatkozom, ki valószínűleg nem fog késni az erdészterén, ezen mű által szerzett babért magának vallani.

A bemutatott utasításnak figyelemmel történt átolvasása után meg kell győződünk arról, hogy itt azon elkopott téves vélemény van képviselve, mely állítja: „Ha erdőt akarunk kezelni, nem szükséges, hogy erdészek legyünk“.*)

Jelenleg, midőn már az erdőkezelést illető vélemények igen érthetővé és könnyen felfoghatóvá fejlődtek, s a birtokosok egyik része önvallott káron szerezte meg magának azon meggyőződést, hogy az erdőkezelés másban is nem csak a fatevésztésben keresendő, úgy hangzik a fentidézett mondat, mint:

*) Avagy: kössük meg jól az erdőmester kezét, hogy az ne foganatosíthassa azt a mi jó!

„Egy hadtestnek vezérlésére nem szükségeltetik katona, vagy pedig egy gépgyár vezetésével a suszterinas is megbizható.“ De még azt is lehet a fentidézett utasításból következtetni, hogy erdőkezelő lehet jogász, mezőgazda, bányász, még tán theologus is, csak erdésznek nem szükség lenni.

Annál feltűnőbb ezen viszás állapot az utasításban említett uradalomban, hol is a mezőgazdaság az erdőbirtokhoz képest számításba sem vehető, mert a mezőgazdasági terület körülbelől 600, az erdőgazdaságé ellenben 44.000 kataszteri holdra terjed.

Az erdőgazdaság az uradalomnak bőségszaruja, kimeríthetlen forrása, melyből aránylag legnagyobb jövedelmét meríti, miután az egész tiszta jövedelemből körülbelől 1⁰/₀ esik csak a mezőgazdaságra és 99⁰/₀ az erdőszetre.

Tekintve azt, hogy a vasutak által az erdőgazdasátnak nagy üzleti piacza nyílt meg, s ez által az erdei terményeknek beese is az előbbeninél jóval növekedett, az erdőszethez irányzott követelmények tetemesen gyarapodtak; míg egyidejűleg, a fokozottabb szakértelmet igénylő viszonyok kiválmával ellenkezőleg, az erdőkezelésre képtelen uradalmi dirigens főtiszték, kormányzói főtiszték, dirigens számtartók és tisztartók főnökségi és kezelési tehetségük épen csökkent, mely állítást az előadott utasításnak 3 pontja kellő mértékben támogatja.

Tanácsos lenne, ha az ezen osztályhoz tartozó urak elégtelenségök érzetében az erdőtiszteknek nagyobb hatáskört engednének. Erre nézve azonban csak kiváló jellemek vannak azon jó tulajdonsággal felruházva, hogy azon hatalomról, melynek megfelelni nem képesek, önként lemondjanak.

A közönséges emberek azonban, azon mindennapi mindentudók, kik ama tetszetes önhitségben élnek, hogy mindenhez szakértői ismerettel értenek, s kiknek sorából a dirigens szám-

tartók régi szokás szerint soroztatnak, oly ügyekben, melyekben legkevésbé sem érzik magukat otthonosnak, a legérzékenyebbek s legféltékenyebbek, és épen abban a perczen kedvelnek meg leginkább valamely hatáskört, melyben az tőlük épen célszerűségi okokból lenne elvonandó.

Ezek a pseudo erdőkezelők élve azon megnyugtató hitben, hogy ők az összes tudományok szabadalmazott árendásai, nem igen hajlandók még a régi világból eredő és az erdőbirtokra kiterjesztett befolyásukról lemondani.

Vagy tán Fehérmegye sárrétjén lehet oly behatólag az erdőkezelést tanulmányozni, hogy az iroda szűk ablakjai mellett kandikáló gazdasági irnokból okszerű erdőbirtokkezelő is válhatnék?

Ha ez nem áll — a miben senki Tamás nem lehet — akkor be kellene látni a dirigens számtartó uraknak, miszerint az észszerű birtokkezelésnél szükséges, hogy a mező- és erdőgazdaság kezelése egymástól függetlenül intéztetve, csak oly érintkezésbe hozassék, a mennyire a minél előnyösebb jövedelmezés szempontjából, egy célra törekvő különböző üzleti ágaknak természete ezt megengedi, vagy kívánja, s hogy másfelől a munkálkodásban való sikeres versenyre buzdíttassék mindenik; az egyik üzleti ág a másiknak rovására ne fejlődjék, vagy amannak épen oly hátrányokat ne okozzon, melyek az ennek részére elért előnyöket jóval felülmulják, és viszont, hogy a mezőgazda ne bizassék meg az erdőműveléssel, az erdősz ellenben a szántással.

Itt tárgyalt uradalmunknál a mezőgazdaság áll a birtok élén, s mi lehetett birtokosaink hiányos erdőszeti ügyismeretéből folyólag természetesebben következhető, mint az, hogy a dirigens számtartó ur bölcselkedő belátásával a 600 holdnyi mezőgazdasági birtok a 44.000 holdnyi erdőszet háttérbe szorítsa.

Ily esetek fejtik meg azt, hogy erdeink nagy része félszeg kezelés terhe és káros következményei alatt nyög, mindannak daczára, hogy az erdőnek értéke napról-napra szembeötlőbben emelkedik és az erdőterményeknek ára fokonyként növekedik.

Ebből magyarázható, hogy az erdészlet igen sok helyt csak mint segédgazdaság, s a mezőgazdaságnak kiegészítő része tekintetik, s épen ezért az erdőnek a mezőgazdasággal való szoros összeköttetésénél fogva becse nagy mértékben szállittatik le.

A mi máskép nem is lehet, mert a dirigens számtartó urnak látköre sokkal kisebb, mintsem a felmerülő erdészeti viszonyoknak horderejét felfogni és önönmagával elhithetni birná, hogy az okszerű erdőkezelés önálló tudományt, alapos tapasztalatokat és független gazdálkodási tevékenységet igényel.

A fennebb közölt erdészeti utasítással a dirigens főtiszt ur kétségkivül azt akarta bebizonyítani, hogy a főerdészek és erdőmesterek, kik nem viselnek dirigens számtartói czimet, az erdőkezelésre nem eléggé képesítetttek? Ezzel ugyan czélt ért a birtokos ur előtt, de hogy a birtokos erdőgazdasága elérje-e rendeltetési czélját, az más kérdés; hiszen ki ne tudná, hogy az ilyenü utasítás hátrányos a szolgálati buzgalomra, s ez által a hivatali tevékenységnek sikerére, s hogy az erdészeti személyzet ugyszólva tétlenségre kárhoytatva, kénytelen azt tenni a mit neki az ugynevezett dirigens számtartó megparancsol, és óvakodik olyan valamit tervezetbe hozni, a mit ő jónak és czélszerűnek tart, mert az oly helyes eljárást — mely az illető erdészt ura előtt kitüntetné — a dirigens számtartók magukénak vallják, a nélkül, hogy az erdésznek alkalom nyilnók az ellenkezőnek bebizonyithatására; a káros intézkedések ellenben, ha ezek mindjárt a dirigens számtartó hibás eljárásának kifolyásai is az erdészeti személyzetet sujtják. Miből aztán módjában van a pseudo erdőkezelőnek holló minőségben pávatollakba burkolözva kenyeres ura előtt megjelenni.

Mig tehát oly kormányzói főtisztek vagy dirigens szám-tartók intézik a magánuradalmak erdőgazdászátát, kik nem képesek felfogni az „erdészeti háztartás“ rendeltetését, s annak horderejét, mig erdők sorsa felett döntenek oly tisztartók, kiknek összes erdészeti tudományuk saját nyilatkozatuk szerint csak ennyiből áll: „Ha erdő, azt le kell vágni, tilalom alá venni, és az megnő ismét magától“, addig még gondolnunk sem szabad arra, hogy a magánuradalmak valamennyi erdésze mint szakember bizonyuljon be; mert az oly uradalmakba és az oly főtisztek mellé csöszök is elégségesek, a mint a szomorú furcsaságok írója, igen helyesen megjegyzi.

Vajha már eljönne ideje annak, hogy erdőbirtokosaink ne csak melegen beszéljenek az erdőkről, de behatóbban gondolkozzanak azok gazdaságának fontosságáról, s átlássák, hogy erdeik ügyét ugy a gazdasági, mint az üzleti viszonyok igényeinek legmegfelelőbbben csak alapos szakképzettségű erdészek intézhetik. —/.

Feladásoknál használható árverés és szerződési feltételek tervezete.

(Folyt. és vége.)

8. A fáknak vállalkozó számára való kijelölése az erdőben az erdőhivatal részéről az időre nézve a kijelölés előtt legalább nyolcz nappal vevény mellett értesített vállalkozó, vagy ennek megbizottja jelenlétében és a vállalkozó által fizetendő munkások segítségével az illető erdőtiszt által történik. Ha vállalkozó vagy megbizottja a kijelöléshez meg nem jelenne, akkor a kijelölést az illető erdőtiszt önállólag s a vállalkozó költségére fogja véghezvinni, s annak megtörténtéről vállalkozót